

כַּיְנִיּוֹם מִתּוֹרַתּוֹ שֶׁל הַגָּאוֹן הַמוֹפְלָא רַבִּי שְׁלֵמָה אַסּוּלִין זְצוּק"ל

ז' סיון תשפ"ד | גליון 30

וא"כ יש לנו לימוד פרטי שכל אחד שמייע לעיני זוכה לקירבת ה', וצריך לדעת שלסייע לעיני, זה לא הכוונה רק כסף, וגם לא מדובר רק מעני בממון, אלא העיקר לסייע לעיני בדעת, והכוונה לאדם שאין לו דעת להתקרב להשי"ת ולעסוק בתורה, והוא נמשך אחרי גשמיות וטינוף עיני העולם הזה, ואין עני יותר ממנו, שהוא עני וריק מרוחניות, והוא עני גדול בעוה"ב. וכשאדם מקיים בו מתנות עניים ונותן מזמנו כדי ללמוד אתו ולקרב אותו לעבודת ה',

לך. וכן על חג הסוכות כתוב בסוף פרשת ראה (ט"ז, י"ג) 'חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים'. וכן על ימי ספירת העומר כתוב בפרשת אמור (כ"ג, ט"ו) 'וספרתם לכם ממחרת השבת'. אבל על חג הפסח לא מצאנו בתורה שכתוב 'תעשה לך'.

והטעם לזה, כי תעשה לך משמעותו, שאתה עושה לך את החג, לפי העמל והיגיעה שהשקעת, וזה שייך בכל החגים שבועות וסוכות וגם ספירת העומר, שכולם תלויים בעבודת האדם, וכפי עבודתו והכנתו, כך הוא עושה לעצמו את החג. לא כן חג הפסח, שהוא מתנה מן השמים לעורר לב ישראל ליראה ואהבה ודביקות בהשי"ת, שלא לפי הכנתם, לכן לא כתוב תעשה לך.

(מעין גנים ויקרא ח"ג, פסח מאמר א' אות ה').

למכור את הרכוש, כדי להשיג יישוב הדעת לעסוק בתורה

איתא במדרש (שהש"ר פרשה ח' סימן ז') כשנפטר רבי יוחנן מן העולם, היו קוראים עליו את הפסוק בשיר השירים כן, אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה, שאהב רבי יוחנן את התורה, בוז יבוז לו'. וכפי המסופר שם, שרבי יוחנן מכר את כל מה שהיה לו בשביל לעסוק בתורה.

ולכאורה יש להעיר על זה, מדברי הירושלמי (תרומות סוף פ"ח) שמסופר שם, שרבי יוחנן נתקפח פעם על ידי לסטים שהיו נקראים בעלי קנייה, ולקחו ממנו את כל ממונו. ונכנס רבי יוחנן לבית המדרש, והיה רבי שמעון בן לקיש שואלו בדברי תורה, ורבי יוחנן לא השיב לו, עוד שאל לו, ולא השיב לו. אמר לו ריש לקיש מדוע אינך משיב. אמר לו רבי יוחנן, כל האברים תלויין בלב, והלב תלוי בכיס, וכו'. וסיפר לו שבעלי קנייה קיפחוהו ונטלו ממנו את ממונו. הלך ריש לקיש והצליח להוציא מהם את ממונו של רבי יוחנן, והחזיר לו.

ולכאורה קשה, דאם רבי יוחנן היה מוכן למכור את כל שדותיו עבור התורה, א"כ למה כשנטלו ממנו את ממונו לא היה יכול לעסוק בתורה.

אך התשובה לזה, דמה שמכר רבי יוחנן את כל רכושו, היה כדי שיתפרנס מן הכסף ויכול לעסוק בתורה, ונמצא שהשיג ע"י שמכר את כל רכושו, יישוב הדעת לעסוק בתורה ביודעו שיש לו ממון להתפרנס. {וכמו שאמרו בעירובין סה' ע"א שהלכות תורה צריכין דעת צלולה}. אבל כשגזלו מרבי יוחנן את ממונו, נאבד אצלו היישוב הדעת, ולכן לא היה יכול לעסוק בתורה. וזה מה שאמר שהלב תלוי בכיס.

נמצא דמה שמכר רבי יוחנן את כל רכושו הוא כדי להשיג יישוב הדעת לעסוק בתורה.

ואשרי הזוכה לזה, שמוסר ממונו כדי להשיג יישוב הדעת לעסוק בתורה.

(מעין גנים במדבר ח"ד מאמר לחג השבועות אות ט').

מאמר חג השבועות

סדר הנהגת הלילה והיום של חג השבועות

כתב החיד"א בספר לב דוד (פרק ל"א) 'ליל התקדש חג השבועות יתלהב האדם ויתעורר מאוד כי הזמן גורם קרבת אלהים', עכ"ל.

נהגו כל ישראל להיות ערים בליל שבועות ולעסוק בתורה, ויש נוהגים לקרוא את התיקון לליל שבועות, ויש נוהגים ללמוד במה שליבם חפץ, ויש שנוהגים ללמוד משניות בלילה הזה בתוך התיקון המסודר לליל שבועות, ויש שלא נוהגים בלימוד המשניות בלילה זה.

ואמרנו לפרש המקור לכל פרטים אלו ומתוכם נלמד על הסדר המובחר בלילה הזה.

הנה המקור להיות ערים בליל שבועות ולעסוק בתורה מפורש בהקדמת הזהר הקדוש (דף ח' א'), ומובא שם שצריך לעסוק בתורה, מתורה לנביאים, ומנביאים לכתובים, ובמדרשות הפסוקים, ובסודות התורה. משום שאלו הם תיקוני הכלה ותכשיטיה. והיא ועלמותיה, באה ועומדת על ראשיהם, ומתקנת בהם, ושמחה בהם כל אותו הלילה, עיי"ש עוד. וכן מובא כן בזה"ק פרשת אמור (דף צח' ע"א), עיי"ש.

ועיי"ש מש"כ הזהר"ק במעלת מי שער בליל שבועות ועוסק בתורה

בתיקוני הכלה, שהקב"ה משתבח בו, והוא נעשה מבני ההיכל, ומובטח לו שיוציא את השנה ההיא בשלום.

סדר הלימוד בלילה

וסדר הלימוד בלילה, סידר לנו האר"י ז"ל בשער הכוונות בדרוש לחג השבועות ע"פ דברי הזהר"ק הנ"ל {וכפי הנדפס במחזורים בתיקון ליל שבועות}, ומסיים דבריו 'וזה הוא הסדר המוכרח בענין המקרא. ואח"כ שאר הלילה בסודות התורה ובספר הזהר כפי השגת שכלך', עכ"ל.

ובספר לב דוד להחיד"א (שם), ובספר פלא יועץ (ערך עצרת) כתבו דמנהג קבוע ללמוד את התיקון שסידר לנו האר"י ז"ל.

והבן איש חי (פרשת במדבר סי' ד') הוסיף, שילמדו תרי"ג מצוות קודם המדרש. וכן את האדרא רבא, ואם יש זמן ילמדו ג"כ את האדרא זוטא.

נמצא סדר הלימוד בלילה הזה, באופן המובחר הוא, ללמוד מתוך התיקון לליל שבועות, את היהי רצון שלפני הלימוד, ואח"כ את כל פסוקי התנ"ך המסודרים שם, ואח"כ את התרי"ג מצוות, ואח"כ את דרשות הפסוקים המובא בתיקון מעין יעקב על מסכת שבת, ומדרש רבה בפרשת יתרו המדברים מדרשות הפסוקים של מתן תורה. ואח"כ ללמוד באידרא רבא, ואם יש לו זמן יוסיף גם את האדרא זוטא.

אמנם מי שאין לו זמן, או שרוצה ללמוד שאר דברים, חשוב לפרש מהו ההכרח שאין לפחות ממנו. והוא פסוקי המקראות כולם ממש, שמהם אין לפחות כי הם קישוטי הכלה. ומעט מהמדרש שהם דרשות הפסוקים, ומעט מהאדרא רבא שהוא רזין דאורייתא. כי לא כתוב בזה"ק כמה ללמוד בדרשות הפסוקים, וכמה ללמוד בסודות התורה, ולכן אף אם למד מעט ג"כ תיקן את התיקון הראוי בקישוטי המלכה. ושאר הלילה ילמד מה שלבו חפץ, ובזה יצא חובת הכל.

ועדיף ללמוד בשאר הלילה בסודות התורה כמו שכותב האר"י ז"ל בשער הכוונות וז"ל 'ואח"כ שאר הלילה בסודות התורה ובספר הזהר כפי השגת שכלך', עכ"ל. ועוד מפורש בפרי עץ חיים שער חג השבועות, שבלילות הללו, של חג השבועות ושביעי של פסח והושענא רבא, מצוה לפרש ולגלות עומק החכמה, לפי שבאלו הימים הזמן גרמא, והוא זמן מוכן לסודות וראוי לפרשם אז, ע"כ.

בענין שינה בלילה

ועתה עלינו להוסיף עוד אזהרה חשובה מדברי שער הכוונות, והוא להיות ער כל הלילה ממש ולא לישון אפילו רגע אחד, ורק אז מובטח לו שיוציא את שנתו בשלום ולא יארע לו שום נזק בשנה זו, וז"ל ספר שער הכוונות 'צריך האדם שלא לישן בלילה הזאת כלל ולהיות כל הלילה נייעורים ועוסקים בתורה כנזכר באורך בהקדמת ספר הזהר בפרשת בראשית ובפרשת אמור.

ודע כי כל מי שלא ישן בלילה הזאת כלל אפילו רגע אחד ויהיה עוסק בתורה כל הלילה, מובטח לו שישלים שנתו ולא יארע לו שום נזק בשנה ההיא, וכמו שכתב הרשב"י בהקדמת בראשית וז"ל דיפוק ההוא שתא בשלם' וכו', עכ"ל ועיי"ש.

שיחת חולין

וכתב הבן איש חי (פרשת במדבר סימן ג') וז"ל 'זהו שלא לדבר שיחת חולין כל הלילה וצריך להם שמירה גדולה בזה, בלילה זו מפני שבכל עת שיש אסיפה מאנשים הרבה דרכו של יצר הרע להכשילם בדברי חול, ומדבר לדבר יבואו לדברים אסורים של שחוק ושל לשון הרע, וכו', עיי"ש.

ולכן העיצה היעוצה לעשות תענית דיבור על משך כל הלילה מתחילת תפילת ערבית ועד הבוקר. ואף בשעת הסעודה לא ישיח בדברים בטלים אלא רק בשירות ותשבחות ובדברי תורה, ויקצר בסעודה ומיד ילך ללמוד.

לדבר עם בני הבית במעלת היום

אך בענין זה חשוב מאוד ההכנה לדבר. והוא שידבר עם בני ביתו מקודם חג השבועות, על מעלת הלילה הזה, ועל רצונו שלא לשוח דברים בטלים בלילה הזה, כדי שיסייעוהו בני ביתו בענין זה, כי בלי הכנה מקודם יגרום לו כעס מצד בני ביתו, ואח"כ הוא יכעס עליהם ויצא שכרו בהפסדו. ואם

המשך משנת שלמה

אנשים אלו מעולם לא תמכו בממונם בלומדי תורה אלו, ולמרות כן יש להם תמיד רק ביקורת עליהם, את מי הם מעריצים את אלו שהם שומרי תורה לחצאין או לעשירית או בכלל לא, אבל יש להם כבוד או כסף. הם אנשים שראוי לדבר עליהם בהערצה.

אדם רוחני מסתכל על העולם מתוך עינים אחרות. הוא מעריך אנשים שבזים לכל תענוגי העוה"ז על מנת להיות אנשים יותר קרובים למלך, הוא מתפעל מאדם שלומד תורה כראוי, הוא מקנא באדם שמתפלל בכוונה, והוא מעריך אדם שמידותיו מתקנות.

אין זוכים לזה. מה גורם את המהפך בהסתכלות הזו, ובהשקפת החיים הזו. קבלת עול תורה. מי שמקבל על עצמו עול תורה מתוך הבנה שהתורה היא חיינו, והיא זו שמקשרת בינינו להקב"ה, אדם זה מסתכל על כל העולם במבט של רוחניות. מי שלומד כתחביב, וכל ענין גשמי גורם לו להזיז את התורה לצד, אדם זה הוא צדוקי, הוא חי בהשקפה שהאדם הוא קודם כל גוף, והגוף והגשמיות קודמים לכל. ולכן אין לו שום מוכנות להשקיע או להתאמץ או להפסיד עבור התורה.

וע"י לימוד התורה, האדם זוכה להשקפת חיים שונה משל אדם גשמי, ולאור השקפת חיים זו יש בכוחו להיות שמח ומאושר בכל מצב מימי חייו, בידועו שהגשמיות אפס, וחיי הרוחניות ממלאים אותו סיפוק וחדות חיים עד אין קץ.

יזכינו השי"ת לקבל מן התוה"ק את ההשקפה הזו, ע"י שנכרות ברית עם התורה מחדש ביום חג השבועות הבעל"ט, ונאמר נעשה ונשמע, ונקבל על עצמינו עול תורה מחדש, ועי"ז נזכה להרגיש שהתורה הקדושה גומלת עם האדם טוב ולא רע כל ימי חייה, וממלאת אותו אושר וסיפוק רוחני בזה ובבא.

(מעין גנים במדבר ח"ג חג השבועות מאמר ב' אות ג').

חציו לבית המדרש וחציו לאכילה ושתיה. ופירש במ"ב (שם) שבפסוק אחד כתוב עצרת תהיה לכם, ובפסוק אחד כתוב עצרת לה' אלהיך, ועל כן אמרו חז"ל שצריך לחלקו, חציו לה' דהיינו לתורה ולתפילה, וחציו לכם דהיינו לאכילה ושתיה ושינה בשביל עונג יום טוב.

ולפי החשבון, מעלות השחר ועד השקיעה יש לערך חמש עשרה שעות, ואשרי הזוכה לחלק את יום חג השבועות, ז' וחצי שעות לתפילה ותורה, ח' וחצי שעות לאכילה ושתיה ושינה, ומעלות השחר עד סוף תפילת מוסף אם לומד ומתפלל אז הכל נחשב במנין הזמן של חציו לה', וגם תפילת מנחה של יו"ט נחשבת במנין הזמן, ונשאר לערך ג' וחצי שעות להשלים ללימוד התורה.

מעשה עם הגאון שפע חיים מצאנו

ונסיים במעשה המסופר על הגאון הקדוש בעל הדברי חיים מצאנו זצוק"ל, שפעם אחת לאחר תפילת שחרית ומוסף של חג השבועות, שהתפלל כדרכו בהתלהבות ובהתפשטות הגשמיות, ונהנה כל כך מהתפילה, אמר עד עכשיו קיימנו חציו לכם והתפללנו ולמדנו, עתה מצוה עלינו גם לקיים חציו לה', וללכת לאכול סעודת יום טוב.

יזכינו השי"ת לזכות לקבלת התורה מחדש, ולזכות על ידי זה לקירבת ה' ולדביקות בה', אמן כן יהי רצון.

(מעין גנים במדבר ח"ג מאמר על חג השבועות מאמר א'. ועי"ש שהאריך עוד, ואכמ"ל).

אי אפשר לו לעשות תענית דיבור בשעת הסעודה, לא מעכב הדבר, ורק יזדורז בנחת לסיים סעודתו, וללכת ללמוד, ויזהר שלא לפגוע בעניניו בין אדם לחברו.

לימוד משניות בלילה

החיד"א בספר לב דוד (שם) כתב שאין נכון ללמוד בליל שבועות משניות בשום אופן. וכ"כ הבא"ח (שם).

אמנם בזוה"ק פרשת אמור (שם) מבואר שצריך ללמוד בלילה זו גם בתורה שבעל פה. וכבר ידוע המעשה עם הב"י שלמד משניות באותו הלילה, ונתגלתה לו המשנה ודיברה עמו. וע"כ כל אחד יעשה כמנהגו.

אמנם מי שאין לו מנהג בזה, נראה ודאי שלא ילמד משניות בלילה הזה, כי למה יכנס במחלוקת כשאפשר לו לצאת ידי חובת כל הדעות, והתורה ארוכה ורחבה, ומה שכתב הזוה"ק בפרשת אמור שילמוד תורה שבעל פה, לא נזכר שם שילמד דוקא משניות, ויתכן שכוונתו לכל עניני תורה שבעל פה, כמו מדרש וסודות התורה שהכל תורה שבעל פה. ולכן מי שלומד שאר לימודים בלילה הזה, יוצא ידי חובת הכל, ולמה להכניס עצמו בין הרים הגבוהים, וכל ערום יעשה בדעת.

טבילה במקוה בליל שבועות

בענין טבילת המקוה בליל שבועות מפורש בדברי האריז"ל בשער הכוונות שיש בזה ענין גדול מאוד, ומפורש בדבריו שזמן הטבילה הוא באשמורת הבוקר מעט קודם עלות השחר. וכ"כ בפרי עץ חיים. ובפלא יועץ (ערך עצרת).

אמנם חשוב להדגיש, שטבילת המקוה אינה קשורה כלל וכלל ללימוד התיקון בליל שבועות, ואפילו מי שלא סיים את התיקון, מצוה עליו לטבול אז מעט קודם עלות השחר, ולכן יפסיק מלימודו מעט קודם עלות השחר, וילך לטבול, ויחזור ללימודו.

תפילת שחרית ומוסף

ובענין תפילת שחרית ומוסף, צריך זירוז גדול להתפלל כראוי לאחר שעסק בתורה כל הלילה, וכתב בן איש חי וז"ל 'תפילת שחרית ומוסף יתפלל בהתלהבות ובזריזות כדי שלא תחטפנו שינה באמצע ויבא לידי טעות, וידוע כי גמר הפרי של תיקון ספירת העומר ולימוד ליל חג השבועות יהיה בתפילת מוסף לכן צריך להזדרז בה הרבה כי הכל הולך אחר החיתום, עכ"ל.

לימוד תורה ביום חג השבועות

ובענין לימוד התורה ביום חג השבועות, כתב החיד"א בספר לב דוד (שם) 'וסיף אומץ לתת חלק ביום לתורה כי ה' הטובה עליו, ויום קודש כזה אל ישלחנו ריקם מלימוד התורה, והשם אורחותינו מוצא מקום לנוח מעט ולשמוח בשמחת יום טוב בסעודה, וללמוד תורה ביום שקיבלנוה וכו'. הנה כי כן מה טוב ומה נעים לקבוע עתים ביום זה לתורה, דזמניה הוא. וה' לא ימנע הטוב להולכים בתמים, עכ"ל.

ומה ללמוד בחג השבועות, כבר פשט מנהג כל ישראל לקרוא תהלים ביום חג השבועות, וכתב הבן איש חי וז"ל 'לימוד התהלים ביום השבועות הוא צורך גדול שבו נפטר דוד המלך ע"ה, ויעלה לרצון יותר, ע"כ. ולכן כל אחד ילמד התהלים כולו ביום השבועות.

עוד כתב הבן איש חי שנכון ללמוד גם ביום חג השבועות בסוף ספר דברי הימים א' פרק כ"ח ופרק כ"ט, המדברים ממה שציוה דוד המלך בסוף ימיו לכל עם ישראל ולשלמה בנו, כי דבר בעתו מה טוב.

איך לחלק את סדרי היום

הנה כבר פסק בשו"ע (סימן תקכ"ט סעיף א') שמצות יום טוב לחלקו

מתוך צוואת רבנו זצ"ל לכלל ישראל.

"הנני כותב מתוך יסורי נפש וגוף ביד משותקת וכתב רועד ולא קריא את הדברים דלהלן..... ועתה יש לי להודיע לכל ידידי ואהובי נשמות ישראל היקרים לי מאוד, שהייתו וסבלתי הרבה בחיי ה' בידוע והן מה שלא ידוע, ולא מצאתי שום נוחם בצערי, אמרתי לרשום שורות אלו. אין אתי יודע מה יהיה עמי לאחר פטירתי אבל רצוני חוק להיות משען ומשענה לכל הסובלים ייסורים בין ברוחניות ובין בגשמיות, ואפילו למי שישחוב שהוא הרשע הכי גדול. לכן מתוך מחשבה רק להועיל ולא לצער כלל, אם אפשר שכל מי שירגיש צער הן ברוחניות, ימחול נא להיכנס לחדר בבית לבד, ולהדליק ענוד נשמותי ולומר אני מדליק נר זה לנשמות נשמת פלוני בן פלוני [שלמה בן מאיר ושמחה], ויפרש את בקשתו ויוכל לשפוך את ליבו על יד הנר ככל מה שירצה הן באריכות הן בקצרה, ואפילו אם יחשוב שהוא רשע ופושע גדול, יש בליבי מקום לכל מי שחושב שהוא רשע ופושע לשמוע דבריו באריכות. ולא יחסר על טרחתי אלא יחסר על עצמו. ואם יהיה אפשרות בידי להועיל ארצה מאוד להועיל, ואם לא אוכל להועיל אקווה לעטוף אותו באהבה וחובה ולתת לו כלל תנחומים ותקווה טובה. ואם גם זה לא אוכל, מקסימום הפסיד נר קטן, ולא טרח הרבה. כל זה כתבתי בישוע הדעת ומתוך הרבה מחשבה והתלבטויות עד שהגעתי לכתוב דברים אלו, ואקווה להיות לעזר לכל הסובלים ברוחניות וגשמיות. ממני הנפרד מכב באהבה עצומה רק בגוף וקשור עם כל נשמות ישראל בלי יוצא מן הכלל באהבת עולם".

לע"נ חנה בת חסיבה

לע"נ אסתר בת חנה